

## Hoogbegaafdheid in combinatie met een leerstoornis - 2x speciaal

*Deze leerlingen kunnen opvallen door:*

**Leerproblemen en –stoornissen komen ook voor bij meer- en hoogbegaafde kinderen. Deze leerlingen hebben vaak een dysharmonisch intelligentieprofiel met uitgesproken sterktes en zwaktes. De schommelingen in sterke en zwakke schoolse resultaten zijn groot en moeilijk te begrijpen.**

**Deze leerlingen kunnen opvallend zwak blijven in:**

- leesvaardigheden en/of spellingvaardigheden □ dyslexie, dysorthografie
- rekenvaardigheden en/of rekeninzicht □ dyscalculie
- motorische vaardigheden en schrijfvaardigheden □ dyspraxie
- geheugenfeiten en vakspecifieke termen en symboolgeheugen □ automatiseringsstoornissen, ADD
- aandacht- en concentratievermogen □ ADD, ADHD, automatiseringsstoornissen
- organisatorische vaardigheden □ dyspraxie, ADHD, ADD, automatiseringsstoornissen
- flexibel denkvermogen □ NLD
- visueel ruimtelijke vaardigheden □ dyscalculie, NLD
- sociaal-emotionele vaardigheden □ autisme, syndroom van Asperger
- impulsiviteitscontrole □ ADHD

**Anderzijds zijn ze gelijktijdig opvallend sterker in andere, compenserende vaardigheden.**

Als een meerbegaafde leerling er ondanks de hoge intelligentie niet in slaagt de leerstoornis te compenseren, zijn de problemen meestal zeer hardnekkig en moeilijk te remediëren. Onbegrijpelijke schommelingen in resultaten en vaardigheden kunnen leiden tot een negatieve stempel als 'dom' en 'lui'. De leerling zelf vergelijkt zich met anderen en komt al heel vroeg tot het bewustzijn dat er iets fout loopt. Gebrek aan begrip en ondersteuning vanuit de omgeving leidt tot een negatief zelfbeeld. De kans is groot dat de leerling onterecht in het watervalstelsel terecht komt door een opvallend tekort in wiskunde of talen. De uitsluiting uit doorstromingsrichtingen doet geen goed aan de totale persoonlijkheidsontwikkeling van deze meerbegaafde leerling, die juist veel nood heeft aan contact met soortgenoten én aan intellectuele uitdaging.

De deskundigheid van de onderwijswereld om deze leerling noodzakelijke vaardigheden aan te leren is in dit geval van groot belang. Teamwerking is hierbij onontbeerlijk. Een sterkte-zwakte analyse, in samenwerking met CLB en deskundigen in leerstoornissen, geeft een begrijpelijker beeld van de pijnpunten.

| mogelijk <b>zwakke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | mogelijk <b>sterke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>zie ook fiches per leerstoornis afzonderlijk</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>□ faalangst is groter en al heel vroeg aanwezig</li> <li>□ vermijdingsgedrag, psychosomatische klachten, eenzaamheid en depressie</li> <li>□ weinig sociale aansluiting, geen peer-group vinden, meer kans om te pesten of gepest te worden</li> </ul> | <p><b>sterkere kanten vallen meer op</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>□ sterk compenserende vaardigheden: <ul style="list-style-type: none"> <li>- opvallend taalvaardig ondanks dyslexie</li> <li>- opvallend sterk op visueel-ruimtelijk vlak ondanks dyscalculie</li> </ul> </li> <li>□ creatief in het bedenken van oplossingen</li> <li>□ aanleg voor kunst, drama, muziek...</li> <li>□ sociaal-emotioneel vaardig</li> <li>□ grote motivatie en doorzettingsvermogen</li> </ul> |

**Algemene tips - Zie ook fiche Do's en don'ts bij leerlingen met hoogbegaafdheid**

| Do's                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Don'ts                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Leer- en remediëringaanbod</b> <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> blijf eisen stellen maar bied compenserende software en hulpmiddelen (tekstverwerker, spellingcontrole, zakrekenmachine,...) om aan die eisen te kunnen voldoen</li> <li><input type="checkbox"/> bied extra structuur in planning, nota's, schema's, en volg dit meer op</li> <li><input type="checkbox"/> bespreek de problemen met de leerling en laat meebeslissen over noodzakelijke acties</li> <li><input type="checkbox"/> leer foutenanalyse aan: 'wat ging er fout, hoe kwam dat, wat kan je verbeteren?'</li> <li><input type="checkbox"/> laat werken met correctiesleutels</li> </ul> <b>Nota's, examens en toetsen</b> <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> vul toetsen aan met mondelinge vragen</li> <li><input type="checkbox"/> stel foutloze nota's ter beschikking</li> </ul> <b>Coaching van leerling en klasgroep</b> <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> beklemtoon en blijf investeren in compenserende vaardigheden</li> <li><input type="checkbox"/> schakel medeleerling in als coach</li> <li><input type="checkbox"/> moedig sterk individueel aan</li> </ul> <b>Teamaanpak</b> <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> vraag advies en hulp aan het CLB, de problematiek kan zo ernstig zijn dat je ondersteuning nodig hebt</li> <li><input type="checkbox"/> betrek de ouders en overleg regelmatig</li> <li><input type="checkbox"/> zorg voor een individuele steekkaart met aandachtspunten en tips die goed werken voor alle leerkrachten, vul ze elk jaar aan</li> </ul> | <b>Leer- en remediëringaanbod</b> <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> te weinig intellectuele uitdaging aanbieden</li> <li><input type="checkbox"/> te veel vrijstellen ('hoeft niet' –aanpak)</li> <li><input type="checkbox"/> compenserende hulpmiddelen enkel toelaten bij oefeningen en niet bij examens en toetsen</li> </ul> <b>Nota's, examens en toetsen</b> <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> zeggen dat de leerling het kan mits extra inspanning en motivatie;</li> <li><input type="checkbox"/> problemen pas na examens signaleren;</li> <li><input type="checkbox"/> te snel uit bepaalde studierichting uitsluiten</li> </ul> <b>Coaching van de leerling</b> <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> leerling bij zwakke resultaten als 'dom' en 'lui' of 'ongemotiveerd' bestempelen;</li> <li><input type="checkbox"/> irreële verwachtingen koesteren;</li> <li><input type="checkbox"/> te lage verwachtingen koesteren;</li> <li><input type="checkbox"/> geen feedback of feedback zonder aanvullende tips en ondersteuning om problemen aan te pakken</li> </ul> <b>Teamaanpak</b> <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> een verschillend beleid of andere maatregelen en faciliteiten. Wat bij de ene leerkracht kan, kan bij de andere niet</li> <li><input type="checkbox"/> alle afspraken via leerling laten verlopen;</li> <li><input type="checkbox"/> te laat signaleren dat er ernstige problemen zijn zodat bijsturing niet meer mogelijk is</li> </ul> |

**Een hoogbegaafde leerling met dyslexie/dysothografie ( zie ook fiche dyslexie)**

| Mogelijk <b>zwakke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Mogelijk <b>sterke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> veel spellingfouten in alle talen</li> <li><input type="checkbox"/> talrijke overschrijffouten, veel fouten in nota's in alle vakken (ook wiskunde en wetenschappen)</li> <li><input type="checkbox"/> traag leestempo en/of veel leesfouten</li> <li><input type="checkbox"/> moeite met meerkeuzevragen</li> <li><input type="checkbox"/> heel zwak geheugen voor woordenschat, vakspecifieke termen, tijdsbegrippen en ruimtelijke woordenschat</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> graag en veel schrijven en/of lezen</li> <li><input type="checkbox"/> snel kern van de zaak vatten;</li> <li><input type="checkbox"/> graag vreemde talen leren;</li> <li><input type="checkbox"/> sterker in grammaticale spelling;</li> <li><input type="checkbox"/> brede interesse en veel weten;</li> <li><input type="checkbox"/> associatief en creatief denkvermogen</li> <li><input type="checkbox"/> logisch denkvermogen</li> </ul> |
| Do's                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Don'ts                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> spellingfiches en oplossingsalgoritmen leren gebruiken, ook bij examens</li> <li><input type="checkbox"/> compenserende software leren en laten gebruiken: leessoftware, spellingcontrole, elektronische woordenboeken</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li><input type="checkbox"/> veel tekst laten overschrijven van bord</li> <li><input type="checkbox"/> spellingfouten aanrekenen indien niet relevant voor de taak</li> <li><input type="checkbox"/> veel onverwacht leeswerk geven op examens en voor taken</li> </ul>                                                                                                                                                                                                     |

| <b>Een hoogbegaafde leerling met dyspraxie ( zie ook fiche dyspraxie)</b>                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Mogelijk <b>zwakke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                   | Mogelijk <b>sterke kanten</b>                                                                                                                                                                                                            |
| <input type="checkbox"/> moeilijk leesbaar handschrift, slordig<br><input type="checkbox"/> zwakke ordening in tijd (plannen, ...), chaotisch<br><input type="checkbox"/> zwakke ruimtelijke oriëntatie (bladspiegel, weg terugvinden, ...)                                                     | <input type="checkbox"/> kan toch complexe opdrachten aan<br><input type="checkbox"/> is graag en veel met constructies bezig<br><input type="checkbox"/> kan op computer ruimtelijke en meetkundige opdrachten uitvoeren                |
| Do's                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Don'ts                                                                                                                                                                                                                                   |
| <input type="checkbox"/> laat de leerling de computer gebruiken bij alle schrijftaken en meetkundige tekeningen<br><input type="checkbox"/> lees en beoordeel slordige taken en toetsen met het nodige begrip en relativiteitszin<br><input type="checkbox"/> bied leesbare en ordelijke nota's | <input type="checkbox"/> een moeilijk leesbaar handschrift strikt lezen en beoordelen<br><input type="checkbox"/> hoge eisen bij taken die sterk steunen op visueel-ruimtelijke vaardigheden en bij meetkundige en technische tekeningen |

| <b>Een hoogbegaafde leerling met automatiseringsdyscalculie, geheugendyscalculie/procedurale dyscalculie (zie ook fiche dyscalculie)</b>                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Mogelijk <b>zwakke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                         | Mogelijk <b>sterke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <input type="checkbox"/> heel zwakke rekenvaardigheden (tafels, HR tot twintig, ...)<br><input type="checkbox"/> heel zwak geheugen voor symbolen en formules, frequente omkeringen<br><input type="checkbox"/> zwakke vaardigheden in het gebruik van ZRM en rekentoestellen         | <input type="checkbox"/> opvallend logisch inzicht<br><input type="checkbox"/> uitstekende visueel-ruimtelijke sterkte<br><input type="checkbox"/> kan zelf veel efficiënte oplossingsstrategieën vinden<br><input type="checkbox"/> sterke analytische vaardigheden                   |
| Do's                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Don'ts                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <input type="checkbox"/> formularia en oplossingsalgoritmen leren en laten gebruiken, ook bij examens;<br><input type="checkbox"/> compenserende hulpmiddelen leren en laten gebruiken;<br><input type="checkbox"/> correctiesleutels en ingevulde werkboeken ter beschikking stellen | <input type="checkbox"/> zwakke rekenvaardigheden toeschrijven aan zwak inzicht<br><input type="checkbox"/> verwachten dat de leerling het tempo van de klas kan volgen<br><input type="checkbox"/> veel (remediërings)oefeningen laten maken die een beroep doen op rekenvaardigheden |

| <b>Een hoogbegaafde leerling met visueel-ruimtelijke dyscalculie en/of NLD zie ook fiches dyscalculie en NLD</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Mogelijk <b>zwakke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Mogelijk <b>sterke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <input type="checkbox"/> paniek en faalangst bij nieuwe leerstof<br><input type="checkbox"/> symbooltaal leren is heel moeilijk<br><input type="checkbox"/> procedures, algoritmen en technieken vragen extra veel oefening, snel verwarring<br><input type="checkbox"/> zwakke visueel-ruimtelijke vaardigheden<br><input type="checkbox"/> heel zwakke analytische vaardigheden, onvoldoende wiskundig inzicht;<br><input type="checkbox"/> zwak flexibel denkvermogen<br><input type="checkbox"/> onvoldoende wiskundig inzicht | <input type="checkbox"/> na veel oefening goed resultaten<br><input type="checkbox"/> dankzij sterk geheugen in staat om veel procedures en rekenfeiten te memoriseren<br><input type="checkbox"/> compenserend vermogen in andere vaardigheden die taliger zijn                               |
| Do's                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Don'ts                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <input type="checkbox"/> via individueel contact sterk aanmoedigen<br><input type="checkbox"/> inzicht bieden in eigen kunnen en in eigen sterktes en zwaktes<br><input type="checkbox"/> individuele coaching bij visueel-ruimtelijke leerstofonderdelen en visueel ruimtelijke gegevens verbaal ondersteunen<br><input type="checkbox"/> compenserende vaardigheden (taal, geheugen, associatief denken) maximaal benutten                                                                                                       | <input type="checkbox"/> onhandigheid in de verf zetten (denk ook aan de lessen lichamelijke opvoeding en plastische opvoeding)<br><input type="checkbox"/> onderdelen louter abstract aanbieden<br><input type="checkbox"/> veel en snel (meetkundige) figuren van het bord laten overtekenen |

| <b>Een hoogbegaafde leerling met aandachtsstoornissen en ADD en /of impulsiviteit of ADHD<br/>zie ook fiche ADD en ADHD</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Mogelijk <b>zwakke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Mogelijk <b>sterke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <input type="checkbox"/> moeilijkheden om pro-actief taken te plannen, om tijdig beginnen herhalen<br><input type="checkbox"/> storend veel vergeten: afspraken, boeken en schriften, taken, ...<br><input type="checkbox"/> alles verliezen<br><input type="checkbox"/> oneigenlijk gebruik van materiaal, veel prutsen tot het uiteindelijk stuk is;<br><input type="checkbox"/> veel meer ongelukken                 | <input type="checkbox"/> kan zich concentreren wanneer het onderwerp hem boeit<br><input type="checkbox"/> kan tegelijk zien, horen en doen;<br><input type="checkbox"/> doet actief pogingen om toch orde te creëren;<br><input type="checkbox"/> kan naar behoren functioneren in dagdagelijkse routine                                                         |
| <b>Zie ook fiche Do's en don'ts bij leerlingen met ADD en ADHD</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Do's</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <b>Don'ts</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <input type="checkbox"/> geef direct feedback<br><input type="checkbox"/> agenda en notas' controleren; eventueel zorgen voor een kopie van geordende nota's<br><input type="checkbox"/> beperk het schrijven (laat gebruik maken van een computer)<br><input type="checkbox"/> afspraken maken op papier, hierbij ouders en CLB betrekken                                                                              | <input type="checkbox"/> denken dat de leerling van slechte wil is zonder voldoende rekening te houden met stoornis<br><input type="checkbox"/> mondelinge afspraken maken enkel met de leerling<br><input type="checkbox"/> in discussie gaan over regels en afspraken                                                                                           |
| <b>Een hoogbegaafde leerling met autisme, autismspectrumstoornis, syndroom van Asperger<br/>zie ook fiche autisme</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Mogelijk <b>zwakke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Mogelijk <b>sterke kanten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <input type="checkbox"/> ondanks verbale begaafdheid moeite om op instructies en verbale boodschappen correct te reageren<br><input type="checkbox"/> ondanks fenomenaal geheugen moeite om schema's en regels te onthouden<br><input type="checkbox"/> moeilijk inschatten van effect van eigen gedrag op klasgenoten                                                                                                  | <input type="checkbox"/> verbluffende kennis over onderwerpen in de interessesfeer<br><input type="checkbox"/> toch goed inzicht in figuurlijk taalgebruik<br><input type="checkbox"/> toch mogelijk om sociaal gedrag snel te leren<br><input type="checkbox"/> actieve pogingen om toch orde te creëren<br><input type="checkbox"/> vaardig in computergebruik; |
| <b>Do's</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <b>Don'ts</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <input type="checkbox"/> agenda en notas' controleren; eventueel zorgen voor kopies van geordende nota's<br><input type="checkbox"/> stress helpen beheersen door visuele stappenplannen en weekplanningen<br><input type="checkbox"/> oefenen van sociale vaardigheden in een één op één situatie of in een groepje leerlingen met hetzelfde probleem<br><input type="checkbox"/> medeleerlingen als coach inschakelen | <input type="checkbox"/> overschatten omwille van verbale intelligentie<br><input type="checkbox"/> eindeloos argumenteren of ingaan op strijd over wie gelijk heeft                                                                                                                                                                                              |

Uit map Leerzorg, [www.letop.be](http://www.letop.be), projecten, map Leerzorg, Aanvullende fiches hoogbegaafdheid en autisme.